

JAN VAN OUDHEUSDEN

PORTRET VAN TINEKE BOGAERTS

'Ik blijf altijd verslingerd aan geschiedenis'

Meer dan een kwart eeuw was Tineke Bogaerts-Stoopman (1946) de steun en toeverlaat van Kleio en de VGN. Onder meer als bevlogen historica, tekstcritica, uitgeefster, zakelijk talent, troubleshooter, gastvrouw en geweten van de VGN. Eind vorig jaar besloot Tineke een punt te zetten achter het eindredacteurschap van Kleio. Portret van een redacteur van formaat.

Tineke ontvangt me in haar dubbele rijtjeshuis in IJsselstein met het fraaie uitzicht op de polder, tot voor kort het vergaderadres van de Kleio-redactie. Tineke kocht met haar man Kees, die zelf ook jarenlang niet weg te slaan was uit de voorste linies van Kleio en de VGN, een jaar of tien geleden het huis van de burens erbij, onder meer om de imposante boekenverzameling plus het Kleio-bedrijf een betere huisvesting te bezorgen. Zelfs hun garage staat nog vol met oude nummers van Kleio.

Dertig uur per week lesgeven

In het schooljaar 1970/1971, nog tijdens haar geschiedenisstudie aan de universiteit van Utrecht, aanvaardde Tineke Bogaerts een baan als geschiedenisdocente aan het Niels Stensen College te Utrecht. In een jong team, met collega's die open stonden voor nieuwe werkvormen en een intensieve leerlingenbegeleiding.

'Ik was urenleraar met veel lesuren. Er was zelfs een jaar bij dat ik dertig uur in de week les gaf. Ik was verslingerd aan geschiedenis. En dat ben ik nog steeds!'

Maar toen kwamen de jaren tachtig, de werkgelegenheid was dramatisch teruggelopen.

'Een werkonderbreking na de geboorte van ons tweede kind bleek te veel gevraagd. Toen ik na een paar jaar thuis weer wilde solliciteren, bleken er alleen nog vervangingsbaantjes beschikbaar, ver van huis en met een beroerd lesrooster.'

Tineke is niet bij de pakken neer gaan zitten. Er was immers meer dan alleen het huismoederschap. Via oud-collega Jos Harderwijk, die toen hoofdredacteur was

van Kleio, raakte ze betrokken bij de uitgave van het verenigingsblad van de VGN. Dat was in 1981. Kleio was destijds een saai ogend blad, al mocht de inhoud er best wel wezen. Een degelijk vakblad, communicatieorgaan van de VGN.

Tineke: 'Pas rond 1990 heb ik het idee maar opgegeven dat ik nog ooit voor de klas zou staan. Kleio was namelijk intussen aardig wat beslag op mijn tijd gaan leggen. Behalve eindredacteur was ik ook voor de VGN de uitgever van het blad geworden. Ik heb de eerste jaren goed gekeken bij het bedrijf dat de uitgave van Kleio verzorgde wat daar zoal bij kwam kijken: de aanpassing van teksten aan de basislayout, de mogelijkheden bij de opmaak, de ins en outs van illustraties en onderschriften, welke bedrijven eigenlijk betrokken waren bij het maken van een blad. Het bleek goedkoper te zijn wanneer de VGN zelf bedrijven in dienst nam. En bovendien beter voor het blad dat iemand vanuit de redactie de tekstcorrecties en aanpassingen verzorgde en illustraties uitzocht. Gesteund door de redactie heb ik toen een nieuw circuit opgezet van prepress tot en met verzendhuis en administratiekantoor. Ik bestudeerde het uitgeversvak en gaf behalve Kleio ook deeltjes *Kleio-Didactica* en twee eindexamenreaders voor docenten uit. Officieel ben ik, heb ik wel eens gehoord, erkend als niet-erkend uitgever.'

Maar je bleef historica. Hoe hield je het vak bij?

'Ik ben altijd erg geïnteresseerd gebleven in geschiedenis. Niet zozeer de politieke grote-mannengeschiedenis, maar meer die van de sociale lagen daaronder. Ik ben

▽
'Ik vertel de mensen
graag hoe de wereld
in elkaar zit.'

sociaal-econoom en ik vind het interessant om te weten hoe mensen leven, welke mogelijkheden ze hebben en hoe ze die gebruiken en waarom. En het werk aan Kleio nodigde natuurlijk ertoe uit je te verdiepen in een heleboel onderwerpen. In Kleio kom je van alles tegen.'

Kleio-didactica

Tineke is nog steeds een beetje trots op de speciale themanummers die Kleio uitbracht.

'Voor gebruik in de klas was er de reeks *Kleio-Didactica*, met een eigen redactie per deel. Als lesmateriaal stelden die nummers hoge eisen aan de opmaak: die moest de verschillende soorten tekst duidelijk presenteren. De leerlingen moesten gemakkelijk kunnen zien hoe het boekje in elkaar zat en de illustraties vormden een onderdeel van het lesmateriaal. Die moesten dus precies de functie vervullen die bij de bijbehorende opdracht nodig was. De serie startte eind jaren zeventig. Er zijn negentien KD's verschenen. Overdrukken voor leerlingen werden tegen drukkosten verkocht. De eerste *Didactica* waarmee ik heel intensief te maken kreeg was *Hoe de Sowetostraat zijn naam kreeg*. Ik had nog met het materiaal proef gedraaid in mijn A4-klassen. Het kwam van SOL-studenten onder leiding van Jan Schipper en is later bijgewerkt op basis van de ervaringen in de klas van verschillende docenten. Nelson Mandela zat toen nog op Robbeneiland.

Later kwamen er mini-Didactica's, bronnenkaternen en leerlingenmateriaal speciaal bij eindexamenonderwerpen. En er waren de themanummers van Kleio: over de theorie van de geschiedenis, gevuld met artikelen door wetenschappers die nu naam hebben gemaakt, zoals

Ankersmit en Lorenz. Over milieu-geschiedenis, de eerste publicatie in een historisch tijdschrift in Nederland - het themanummer van TvG verscheen een jaar later. Over de jaren zestig, over vrouwengeschiedenis, lesmateriaal over de Martelaren van Gorkum en over Coornhert, een nummer over experimentele archeologie, en de afgelopen jaren over de eindexamenonderwerpen voor havo en vwo. Soms was ik er al als redacteur bij betrokken, maar vaak leverde de redactie de artikelen, die dan wel nog op elkaar afgestemd moesten worden. Zorgen dat de bestanden snel, dus goedkoop, in basislayout uitgedraaid konden worden. En verder bekijken hoe je het nummer in elkaar zou steken, wat er ontbrak, tekst erbij of eraf, illustratiemateriaal zoeken, je verdiepen in het onderwerp.

Ik ben altijd een echte lerares gebleven. Ik vertel de mensen graag hoe de wereld in elkaar zit. Al bekijken ze zo'n Kleio-nummer vluchtig, toch moeten ze dan al een goede indruk van de inhoud krijgen. We noemen dat hier in huis de 'bladerwaarde'; mensen moeten niet reageren van: 'O, daar is Kleio, waar is de prullenbak?' 'Daar doen wij het als redactie niet voor en de auteurs al helemaal niet.'

'In Kleio is veel tijd gaan zitten. Bij dikke nummers moest ik soms wel vijftien keer naar Utrecht, naar de prepress. Dat werkte sneller en goedkoper dan alles per post te doen. En er kon nooit iets kwijtraken. 's Morgens het werk wegbrengen, 's avonds ophalen en corrigeren en dan de volgende dag weer retour. Zo hoefde ik maar met één nummer tegelijk bezig te zijn.'

Was al dat werk je wel zo veel waard?

'Ik heb altijd graag lesgegeven, school was voor mij een prettige werkomgeving. Ik was mentor, soms sectiehoofd, zat in de schoolraad, was brugklascoördinator; ik houd van organiseren. Kleio bezorgde me dus ook veel genoeg. Ik deed het werk niet voor het geld. Met wat de VGN betaalde, eigenlijk meer een ruime onkostenvergoeding, betaalde ik de bureaunkosten, die je toch echt wel hebt, en het heen en weer rijden. De Kleio-computers, 'nu al de vierde, hebben we ook zelf aangeschaft.'

Vind je dat Kleio primair een periodiek moet zijn voor didactiek, of juist voor vakwetenschap?

'Voor allebei. Kleio moet de geest van de tijd aanvoelen, en weten waar geschiedenisdocenten op een bepaald moment het meest behoefte aan hebben. Inhoudelijke artikelen zijn natuurlijk leuk, of het nu over Amerika of over vrouwengeschiedenis gaat, maar ook de veranderde inzichten in de didactiek moeten goed door Kleio worden gevolgd. En alles op het gebied van examens, vmbo, havo en vwo, en de onderbouw. Daar is het een vakblad voor. We zijn nu eenmaal anders van aard dan bijvoorbeeld het *Geschiedenis Magazine*: dat is voor lezers die

gewoon in geschiedenis op zich geïnteresseerd zijn. Dat blad (voorheen *Spiegel Historiae*, jvo) rijden we net zo min in de wielen als het *Historisch Nieuwsblad*. Kleio zit daar leuk tussenin. Een geschiedenissectie zou eigenlijk een abonnement op alle drie de tijdschriften moeten nemen. Het is immers je beroep, geschiedenisdocent, en je moet je vak toch bijhouden. De wereld staat niet stil! Als ik nog voor de klas stond, zou ik die tijdschriften in ieder geval lezen en hopen dat ze ook de actualiteiten uit de vakwetenschap zouden meenemen. Een docent is immers meer een toepasser dan een wetenschapper. Maar ik zou wel graag zo veel mogelijk bijdetijdse kennis toepassen.'

Hoe sta je tegenover het nieuwe vak 'mens en maatschappij'?

Tineke: 'Als ik nog leraar was zou ik kijken of er iets geschikts voor mij inzit. Kijken hoe ik daar mijn vergaarde kennis in kan toepassen of aan kan toevoegen. Ik ben nogal pragmatisch. Mijn gelijk hoeft ik niet voortdurend te halen. En als het dan voor school handig is om te clusteren op een of andere manier, waarom zou je dan niet proberen daar voor je vak en voor jezelf iets hanterbaars van te maken?'

De Kleiokrante

Kleio zonder Tineke Bogaerts, dat is nog even wennen. Zij redigeerde stukken wanneer het de redactieleden aan tijd ontbrak. Zij zocht naar geschikte illustraties. Ze speelde met de lay-out. Ze wierf advertenties. Ze hield de kosten in de gaten. Ze stond in de stalletjes van de VGN op congressen en nascholingsdagen. Vanaf 1998 ontving zij elke eerste maandag van de maand de redactieleden gastvrij bij haar thuis. Dat zijn dus al gauw een stuk of zeventig, tachtig vergaderingen geweest, waarop

overigens niemand van de redacteurs iets tekort kwam. Aan de vaak pittige discussies nam zij van harte deel, en ze liet zich niet snel van haar stuk brengen. Ze was steeds goed geïnformeerd over geschiedenisperiodes binnen en buiten de VGN.

Bij dat werk nam de Kleiokrante een speciale plaats in. De Kleiokrante was Tineke's eigen rubriek. Allerlei activiteiten, nascholing, en een incidentele brief van een lezer, aangevuld met interessante exposities, lesmateriaal, websites van belang voor docenten. Nagaan of er nog congressen of symposia zijn, wat er hot is op lokaal of regionaal-historisch terrein, enzovoort. Tot het laatste moment, veertien dagen voordat Kleio in de brievenbus ligt, konden er nog mededelingen bij.

Tineke: 'Ik heb ik me er altijd scherp rekenschap van gegeven dat Kleio lange tijd het enige communicatiemedium was - naast een brief - tussen het bestuur en de leden van de VGN. Dat geldt ook voor de VGN-commissies. Die moesten dus altijd hun mededelingen in Kleio kwijt kunnen op de kortst mogelijke termijn. En daar is bij de organisatie van het werk van de verschillende bedrijven ook rekening mee gehouden.'

Tot slot: Wat denk je nu met die zeeën vrije tijd te gaan doen?

'Veel lezen! Gelukkig is geschiedenis nog altijd een leesvak! En eindelijk eens orde scheppen in de redelijke chaos van boeken en papieren. Verder zien we wel.'

Even voelen de redactieleden zich verweesd. Met dubbele energie proberen zij Kleio op het juiste spoor te houden. Of dat lukt, is aan de lezer ter beoordeling. Eén kritische lezer hebben we er in elk geval bijgekregen; een lezer van formaat, eentje om stevig rekening mee te houden.

Tineke te midden van enkele (oud-)Kleiore-dacteurs, v.l.n.r.: Hans Pols, Jan van Oudheusden (voor), Jan de Ruiter (achter), Ed Jonker, Joke Noordstrand, Kees Bogaerts, Erik Joosse, Jos Trippen-zee, Tineke Bogaerts (voor), Marja Blom (achter), Anton van Hooff, Bart Engberts, Frits Kat, Guus Peek, Joke Rijken, Cees Torremans, Wim Rongen, Jos Harderwijk, Martijn Strobos.